

are considered.

УДК 334.012.64

*Наталія Навольська*

## РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ У ВИЯВЛЕННІ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Економічний аналіз відіграє важливу роль у діяльності малих підприємств. Він посідає проміжне місце між збором та обробкою необхідної інформації і прийняттям управлінських рішень. Суть економічного аналізу на основі визначень багатьох авторів можна сформулювати так, що це система знань про методи дослідження господарської діяльності за даними обліку, звітності та іншої економічної інформації, яка здійснюється з метою виявлення і використання внутрігосподарських резервів для забезпечення досягнення завдання самого підприємництва.

Економічний аналіз необхідно здійснювати на всіх етапах підприємницької діяльності: від задумів і формування малого підприємства до кожного етапу його функціонування, і в свою чергу, дотримання здійснення всієї етапності самого аналізу.

Аналіз виробничо-господарської діяльності малих підприємств охоплює такі питання:

- використання плану за узагальненими показниками (обсяг виробництва і реалізації продукції, собівартість, прибуток, рентабельність);
- використання ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових);
- організаційно-технічний рівень виробництва й використання виробничих фондів і виробничих потужностей;
- ефективне використання оборотних коштів тощо.

Загальними завданнями економічного аналізу є :

- оцінка й перевірка результатів господарської діяльності за певний період ;
- визначення причин відхилення від плану чи результатів за минулий період ;
- розподіл цих причин на залежні і не залежні від діяльності об'єкта аналізу ;
- визначення ефективності роботи підприємства, в тому числі за рахунок рівня використання:

- виробничих потужностей ;
- матеріальних і трудових ресурсів.

- виявлення невикористаних можливостей в напрямі підвищення кінцевої ефективності та якості результатів праці;

- розробка заходів з усуненням витрат, дотримання найсуворішого режиму економії з метою прийняття оптимальних управлінських рішень і прогнозування результатів господарської діяльності малого підприємства

Успішне вирішення завдань аналізу можливе лише при умові застосування сучасних наукових методів. Поряд з традиційними класичними методами (спостереження, порівняння, ланцюгових підстановок, деталізації) необхідно застосувати економіко-математичні методи, моделювання, теорію ігор, математичну статистику. Ці методи базуються на принципах матеріалістичної діалектики, які обумовлюють необхідність вивчення явищ і процесів у взаємозв'язку з позицій не тільки їх кількісної, але і якісної характеристик.

Таким чином, головна роль в економічному аналізі роботи підприємницької структури зводиться до проведення фактичного аналізу. Його завдання – виявити окремі фактори, які впливають на зміни кінцевих показників, установити форми детермінованої або стохастичної залежності між кінцевими показниками і визначеним набором факторів, визначити роль і місце окремих факторів у зміні кінцевих показників.

**Фактор** — це причина, рушійна сила якого-небудь процесу, яка визначає його характер (зміст) або окремі його риси.

А звідси, виробничі фактори зростання ефективності виробництва і якості продукції представляють ті причини і рушійні сили, які впливають і сприяють поліпшенню показників, що характеризують виробничу діяльність об'єкта (рентабельність, продуктивність праці, фондівіддачу і ін.). Вони (фактори) знаходяться у взаємозв'язку між собою, динамічні як у часі, так і в просторі. Тому з метою забезпечення раціонального і економного використання наявних ресурсів необхідно здійснювати якнайповніше дослідження всіх факторів, що впливають на рівень їх застосування, для чого треба глибоко вивчити структуру, напрям дії і характер факторів, ступінь їх використання і впливу на ефективність виробництва.

Таке взаємопов'язане вивчення динаміки і структури факторів, механізм їх дії сприяє по-внішому виявленню внутрішньовиробничих резервів.

Під **резервом** необхідно розуміти невикористанні реальні можливості економії затрат від-повідного фактора.

Використання резервів по кожному фактору є матеріальною основою безперервного зрос-тання ефективності виробництва, якості продукції і підвищення життєвого рівня колективу. Дія факторів постійно породжує резерви. Тому, вивчаючи фактори росту ефективності виробництва і якості продукції, необхідно виявляти ці резерви і розробляти шляхи їх використання.

Виявленню цих резервів сприяє своєчасне проведення кваліфікованого економічного ана-лізу виробничої діяльності. При цьому необхідно виявити причини, які стримують темпи росту ефективності, накреслити шляхи їх усунення і при допомозі синтезу створити таку модель ви-робничої діяльності, в якій би виявленні недоліки не повторювалися, або були зведені до міні-муму.

**Синтез** – це метод дослідження будь-якого явища в його єдності і взаємозв'язку частин, узагальнення, зведення в єдине ціле даних, які одержані в процесі аналізу. Від того, наскільки конкретно і точно проведено аналіз і правильно здійснено синтез, залежить доцільність і ефек-тивність всієї виробничої діяльності. Тому з метою підвищення ефективності в конкретних ви-робничих умовах необхідно проаналізувати кожний із факторів, який впливає на виробничий про-цес, окремо і у взаємозв'язку з іншими факторами і визначити по кожному з них втрачені можли-вості і невикористані резерви.

Економічний аналіз і синтез – це шлях до зростання ефективності господарської діяльнос-ті. Тому аналітичній економічній роботі на підприємствах, в організаціях і установах в умовах ринкової економіки необхідно надавати першочергове значення. Економічний аналіз і синтез по-винні проводитись постійно і стати основним змістом економічної роботи будь-якого підприємст-ва.

Підготовка і проведення економічного аналізу включає п'ять етапів, протягом яких виконується необхідний обсяг робіт (Рис. 1)

|  |   |
|--|---|
| <b>Складання плану аналізу</b>               | <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Визначення тем аналізу і напрямків використання його ре-зультатів</li> <li>▪ Розробка календарного плану і розподіл робіт між вико-навцями</li> <li>▪ Визначення джерел інформації</li> <li>▪ Розробка макетів аналітичних таблиць</li> </ul>          |
| <b>Підготовка матеріалів для ана-лізу</b>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Збір інформації</li> <li>▪ Перевірка достовірності інформації</li> <li>▪ Аналітична обробка інформації</li> </ul>  |
| <b>Попередня оцінка</b>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Загальна характеристика підприємства</li> <li>▪ Порівняння показників підприємства з показниками ін-ших підприємств або за різними періодами часу діяльнос-ті підприємства</li> </ul>  |
| <b>Аналіз причин змін показників</b>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Виключення впливу факторів, які не залежать від діяльно-сті аналізованого підприємства</li> <li>▪ Ступінь впливу окремих факторів на кінцеві результати діяльності підприємства</li> <li>▪ Розкриття взаємозв'язку між окремими показниками</li> </ul> |
| <b>Підсумкова оцінка результатів аналізу</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Виявлення резервів виробництва</li> <li>▪ Пропозиції відносно підвищення ефективності роботи підприємства</li> </ul>   |

**Рис.1. Основні етапи проведення економічного аналізу підприємницької структу-ри**

Аналітичну роботу на підприємстві повинні проводити всі функціональні служби підприєм-ства: головного механіка, головного енергетика, планово-економічний та технологічний відділи, також можуть залучатися аудиторські установи та інші організації.

На деяких підприємствах організуються відділи або бюро економічного аналізу, які сис-тематично проводять аналітичну і систематичну роботу разом з іншими підрозділами під керів-ництвом заступника директора з економічних питань або безпосередньо керівника підприємст-ва.

Але треба брати до уваги і той факт, що в умовах підприємництва аналітичною роботою займаються не тільки економічні служби підприємства. Поряд з цим, на своєму рівні економіч-

## **Серія: Економіка**

---

ним аналізом займаються члени виборчих органів, управління акціонерних товариств, керівники фонду державного майна та інші категорії працівників.

### *Література*

1. Циглик І., Копелецька С. Економічний аналіз в системі підприємництва// Економіка, фінанси, право, 2002.-№4. 2. Данілов П.С. Экономический анализ деятельности промышленных предприятий и объединений.-М.: Мысль,1980.

### *Анотація*

Економічний аналіз займає важливу роль в діяльності малих підприємств. За допомогою правильно і своєчасно проведеного аналізу виявляється найбільш результативні напрями в роботі підприємства та основні шляхи планомірного підвищення ефективності його роботи в майбутньому.

### *Annotation*

Economic analysis plays an important role in small enterprises' activity. With the help of right and proper analysis the most effective approaches in the work of an enterprise are shown and the main ways of planned improving of that effectiveness in the future carry out.